

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДИРЕКТИВИ ЄС «ПРО ПРОМИСЛОВЕ ЗАБРУДНЕННЯ» ТА РЕФОРМУВАННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Владимирова О.Г.

Одеський державний екологічний університет

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та його державами-членами, відкрило нові можливості щодо впровадження стандартів у сфері охорони довкілля.

Для України впровадження законодавства ЄС в галузі охорони довкілля відбувається в межах восьми секторів і регламентується 29 джерелами права – Директивами та Регламентами ЄС, що встановлюють загальні правила та стандарти, які повинні бути відображені у внутрішньодержавному праві.

Зменшення, запобігання та контроль промислового забруднення довкілля є основним завданням Директиви 2010/75/ЄС Про промислове забруднення (комплексне попередження та контроль забруднення) від 24.11.2010 р. (далі Директива) [1].

Директива має такі основні елементи: комплексний підхід (запобігання перехресному впливу переміщення забруднення між різними компонентами довкілля); диференційований підхід до регулювання з огляду на граничні значення виробничих потужностей та продуктивності виробництва; впровадження найкращих доступних технологій та методів управління; моніторинг, звітність та контроль; доступ до інформації та участь громадськості у процесі прийняття рішень.

Диференційований підхід за виробничими потужностями включає: інтегрований дозвіл – дозвіл для найбільших підприємств-забруднювачів (Додаток 1*, Розділи 2-4 Директиви); уніфікований дозвіл – аналог регулювання другої групи підприємств по викидам забруднюючих речовин в атмосферне повітря (Додаток 1*, Додаток 7, Розділи 2-4 Директиви); реєстрація – для малих установок, які чинять незначний вплив на довкілля.

Процедура надання інтегрованого дозволу за Директивою 2010/75/ЄС про промислове забруднення має такі елементи:

- Інтегрований дозвіл – це рішення, яке встановлює індивідуальні вимоги для конкретного виду діяльності (експлуатацію установки);

- інтегрований підхід до оцінки екологічно-шкідливої діяльності;

- вимога використовувати найкращі з доступних технологій та методів управління (НДТМ);

- відкритий процес прийняття рішення про надання чи відмову у наданні інтегрованого дозволу, який передбачає: публічну доступність всіх документів та рішень, на підставі яких приймається рішення про надання інтегрованого дозволу та формуються його умови; участь органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у процесі надання інтегрованого дозволу; участь громадськості у процесі прийняття рішення про надання інтегрованого дозволу.

Мінприроди розробило та винесло на громадське обговорення (16 листопада 2018 р) Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення (далі – Концепція). Вона передбачає, у першу чергу, реформування видачі дозволів, щодо промислового забруднення, і має сприяти поступовому зменшенню обсягів цих забруднень. Отже, йдеться про впровадження інтегрованого дозволу та найкращих доступних технології та методів управління (НДТМ) і графіку їх імплементації [2].

Чинна система дозволів у сфері охорони навколишнього природного середовища України заснована на покомпонентному підході до регулювання впливу на довкілля. Вона не дає змоги враховувати кумулятивний вплив, що здійснює суб'єкт господарювання на навколишнє природне середовище.

Реформування дозвільної системи в сфері охорони довкілля передбачає запровадження комплексного підходу до запобігання і зменшення негативного впливу діяльності суб'єктів господарювання на навколишнє природне середовища в цілому, а не на кожен його компонент окремо (атмосферне повітря, підземні та поверхневі води, ґрунти).

Комплексний розгляд впливу діяльності суб'єктів господарювання на довкілля надасть змогу зменшити перехресний вплив та переміщення забруднення між різними компонентами навколишнього природного середовища.

Залежно від виду діяльності, виробничих потужностей або продуктивності виробництва суб'єкти господарювання мають право здійснювати діяльність за умови отримання інтегрованого або уніфікованого дозволу в залежності від Групи, до якої вони належать (табл.1).

Таблиця 1 – Групи відповідно до видів діяльності, виробничих потужностей або продуктивності виробництва [2].

Перша група	Друга група	Третя група
Це стаціонарне технологічне устаткування, на якому суб'єктом господарювання здійснюється один чи більше видів діяльності, наведених у Додатку 1 до Концепції, за умови, що граничне значення виробничої потужності або продуктивності виробництва установки перевищує величини, вказані у Додатку 1, а також інші види діяльності, які мають безпосередній технічний зв'язок із видами діяльності, що здійснюються на установці, та можуть мати вплив на викиди та забруднення довкілля. Установки цієї Групи зобов'язані впроваджувати на виробництві або на технологічному устаткуванні НДТМ і провадити виробничу діяльність лише за умови отримання інтегрованого дозволу.	Це стаціонарне технологічне устаткування, на якому суб'єктом господарювання здійснюється один чи більше видів діяльності, наведених у Додатку 1 до Концепції, за умови, що величина виробничої потужності або продуктивності виробництва установки не перевищує величини, вказані у Додатку 1, і перевищує величини, вказані у Додатку 3 до Концепції, а також інші види діяльності, які мають безпосередній технічний зв'язок із видами діяльності, що здійснюються на установці, та можуть мати вплив на викиди та забруднення довкілля.	Це стаціонарні технологічні устаткування, які не належать до установок Групи 1 і Групи 2. Третя група підлягатимуть реєстрації шляхом подання декларації до початку діяльності та не потребуватимуть документа дозвільного характеру в сфері охорони довкілля.

В Концепції надане таке визначення поняття «Інтегрований дозвіл», – це офіційний документ, який включатиме перелік заходів, необхідних для комплексного захисту, запобігання та мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище з урахуванням економічної та технічної доцільності експлуатації установки.

Висновки НДТМ розроблятиме Мінприроди на основі рішень Європейської Комісії для кожної категорії видів діяльності, зазначених у Додатку 1 до Концепції [2].

Інтегрований дозвіл міститиме вимоги до:

- гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;
- спеціального водокористування (забору води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти);
- скидання промислових стічних вод у системи централізованого водовідведення;
- операцій у сфері управління відходами;
- охорони ґрунтів;
- ефективності енергоспоживання та використання сировини;
- дій у випадку аварійних ситуацій та запобігання їм;
- виведення з експлуатації після закінчення терміну служби обладнання або дострокового припинення виробництва та відновлення території промислового майданчика до безпечного стану;
- рівнів шумового впливу на навколишнє природне середовище, запахів тощо.

Видача уніфікованого дозволу установкам Групи 2 буде відбуватися відповідно до галузевих нормативно-правових актів, в яких зазначені уніфіковані для Групи 2 граничні обсяги промислового забруднення, вимоги до моніторингу та звітності тощо. Галузеві нормативно-правові акти розроблятимуться Мінприроди на основі висновків НДТМ. Установки Групи 2 не будуть зобов'язані застосовувати НДТМ за умови виконання вимог національного законодавства до обсягів промислового забруднення та впровадження заходів для комплексного захисту довкілля.

Перелік видів діяльності, на який розповсюджується сфера застосування Концепції, наведено у Додатку 1, Додатку 2 і Додатку 3 до Концепції з огляду на перелік видів діяльності, зазначених у Додатку 1 та Додатку VII Директиви 2010/75/ЄС, включно з установками зі спалювання відходів, сумісного спалювання відходів та великими спалювальними установками.

З урахуванням переліку видів діяльності та граничних значень виробничих потужностей або продуктивності виробництва суб'єктів господарювання, наведених у Додатку 1 до Концепції, проводитиметься інвентаризація та буде створено реєстр (перелік) установок Групи 1, що потребуватимуть інтегрованого дозволу для провадження діяльності.

У рамках імплементації положень Директиви обов'язковим є застосування суб'єктами господарювання галузевих керівництв – висновків найкращих

доступних технологій та методів управління (НДТМ) і досягнення гранично допустимих обсягів забруднення, встановлених відповідно до НДТМ.

Що розуміється під НДТМ?

Найкращі – найбільш ефективні з точки зору захисту навколишнього природного середовища.

Доступні – розроблені у масштабі, необхідному для впровадження у відповідному промисловому секторі, за практично здійснених економічних та технічних умов та з врахуванням витрат.

Технології та методи управління – технології, що застосовуються, а також технології проектування та створення установки. Питання експлуатації та виведення з експлуатації установки.

В Україні немає розроблених НДТМ для регулювання окремих видів діяльності, а гранично допустимі концентрації та гранично допустимі скиди забруднюючих речовин часто не відповідають значенням Директиви. Доречі, висновки НДТМ, це схвалений Європейською Комісією нормативно-правовий акт прямої дії для країн ЄС, що містить перелік найкращих доступних технологій та методів управління для низки видів діяльності у Додатку 1 Директиви 2010/75/ЄС.

Проект Концепції пропонує три варіанти посилення контролю з боку держави за обсягами промислового забруднення. Один із них передбачає об'єднання всіх дозволів (на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, на спеціальне водокористування та на здійснення операцій у сфері управління відходами) в єдиний документ. Також передбачено створення інформаційної системи, де б кожен бажаючий міг довідатися про фактичні обсяги забруднення.

Задля досягнення мети Концепції Мінприроди пропонує реалізувати ряд заходів упродовж трьох етапів протягом 2019 - 2028 рр.

До 2021 р. Мінприроди розроблю та подає на розгляд Верховної Ради України законопроект щодо інтегрованого запобігання, зменшення та контролю промислового забруднення.

У разі схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення очікуються такі результати та індикатори її реалізації (табл.2).

Таблиця 2 – Очікувані результати та індикатори від реалізації Концепції [2].

	Результат	Індикатор
1	Зменшення промислового забруднення	- зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел до 2030 року на - 22,5% від обсягу викидів у 2015 році; - зменшення скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2030 році до 5% від загального обсягу скидів порівняно з 15,7 % у 2015 році.
2	Гармонізація природоохоронного законодавства України	- розроблення та схвалення необхідних для виконання завдань Концепції законодавчих та підзаконних актів у два етапи (до 2020 та до 2028 р).

	Результат	Індикатор
	із законодавством ЄС у сфері промислового забруднення	
3	Зменшення адміністративного та регуляторного навантаження	<ul style="list-style-type: none"> - удосконалення адміністративної послуги за принципом «єдиного вікна» для отримання інтегрованого дозволу до 2022 р.; - створення реєстру (переліку) установок Групи 1 до 2021 року; - 100% установок Групи 1, для яких зменшена кількість природоохоронних документів дозвільного характеру з трьох до одного (інтегрований дозвіл), з урахуванням Плану-графіка, визначеного відповідно до п. 8 першого етапу реалізації цієї Концепції; - заміна документа дозвільного характеру в сфері охорони довкілля для установок Групи 3 на реєстрацію шляхом подання декларації до 2024 року.
4	Створення та зміцнення інституційної спроможності у сфері промислового забруднення	<ul style="list-style-type: none"> - створення структурного підрозділу Мінприроди або центрального органу виконавчої влади, що видаватиме інтегровані дозволи до 2021 року; - забезпечення органів державної влади, залучених до видачі, внесення змін та анулювання інтегрованого та уніфікованого дозволів, реєстрації установок Групи 3, а також нагляду (контролю) за виконанням вимог природоохоронного законодавства в сфері промислового забруднення, кваліфікованим штатом, достатнім для виконання завдань Концепції (80% заповнюваності штату).
5	Створення ефективного механізму контролю промислового забруднення і забезпечення доступу громадськості до інформації та участі в процесі ухвалення рішень	<ul style="list-style-type: none"> - створення електронної інформаційної системи (бази даних) для звітності суб'єктів господарювання щодо даних про фактичні обсяги промислового забруднення до 2021 року; - створення відкритої електронної інформаційної системи (бази даних), що містить інформацію щодо процесу видачі та внесення змін до інтегрованих дозволів, звітності та результатів перевірок суб'єктів господарювання, оголошень для громадськості тощо до 2021 року.

Література

1. Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди. URL:<http://enref.org/docs/dyrektyva-2010-75-es-pro-promyslovi-vykydy/>.
2. Проект Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення. URL:<https://menr.gov.ua/projects/140/>.